

УДК 141.319.8:316.324.8

WHATABOUTISM ЯК РИТОРИЧНА ТАКТИКА

Онищенко М.Г.

Науковий керівник – к. філос. н., доцент Старікова Г.Г.

Харківський національний університет радіоелектроніки, каф. філософії,

м. Харків, Україна

тел. +38(050) 283-94-15

Rhetorical tactics refer to techniques used for persuasion, influence, or manipulation of an audience. When used ethically and effectively, rhetorical tactics can be a powerful tool for conveying ideas and persuading an audience. However, not all rhetorical tactics are created equal, and some can be manipulative or harmful to productive discourse. Whataboutism involves deflecting criticism by pointing out flaws or shortcomings in other countries or situations. By creating a false equivalence between two unrelated problems, it can be difficult to hold anyone accountable for their actions.

Риторичні тактики стосуються технік, які використовуються для переконання, впливу або маніпулювання аудиторією [1]. При етичному й ефективному використанні риторичні тактики можуть бути потужним інструментом для передачі ідей і переконання аудиторії. Наприклад, політик може використовувати такі риторичні прийоми, як повторення, риторичні запитання або метафори, щоб надихнути та мотивувати своїх прихильників або створити відчуття терміновості навколо певної проблеми. Однак не всі риторичні тактики створені однаково, а деякі можуть бути маніпулятивними або шкідливими для продуктивної дискусії.

Whataboutism («якщодоїзм») — це риторична тактика, яка використовувалася різними політичними режимами протягом історії, але насамперед її асоціюють із Радянським Союзом часів Холодної війни [2]. Сам термін з'явився в 1970-х і 1980-х роках як спосіб опису цієї тактики, яка передбачала відвернення критики дій Радянського Союзу шляхом вказівки на вади чи недоліки інших країн, зокрема Сполучених Штатів.

Whataboutism є прикладом логічної хиби, яку можна вивести з риторичного методу. Цей тип виникає, коли особа намагається відвернути критику, порушуючи непов'язану проблему, часто з наміром змістити фокус з початкової теми. Наприклад, припустімо, що особа А критикує певну політику або дію, здійснену особою Б. Замість того, щоб адресувати критику безпосередньо, особа Б може відповісти, сказавши щось на кшталт: “Ну, а коли особа А зробила X, Y і Z? Це було так само погано!” Таким чином, особа Б намагається відвести фокус від початкової критики та натомість створити хибну еквівалентність між двома непов'язаними проблемами, коли всі дії розглядаються як однаково припустимі чи неприпустимі [3]. Через це може бути важко притягнути будь-кого до

відповідальності за свої дії, оскільки будь-яку критику можна відхилити, вказавши на чийсь помилки.

Whataboutism може бути особливо згубною формою хиби *ad hominem*, яка передбачає атаку на характер або мотиви особи, яка висуває аргумент, а не відповідь на цей аргумент [4]. Відволікаючи критику таким чином, люди можуть уникнути необхідності визнавати чужий аргумент, що може призвести до контрпродуктивності суперечки.

Це може розчарувати іншу особу, проти якої застосовано *whataboutism*. Вона відчує, що її проблеми не почуті та не розглянуті. Якщо така особа сама вдасться до згаданої тактики, розмова може швидко вийти з-під контролю, оскільки кожен учасник намагатиметься перевантажити опонента прикладами минулих помилок. Це може створити коло звинувачень і відхилень, з якого важко вирватися, оскільки кожна людина стає більш закріпленою на своїй власній позиції та стає менш готовою слухати іншу.

Зрештою, *Whataboutism* додатково можна вважати різновидом *non sequitur*, оскільки він часто передбачає наведення аргументу, який логічно не випливає з початкового твердження, що обговорюється. Іншими словами, він створює недійсний аргумент, коли висновок не випливає логічно з передумов, навіть якщо самі передумови можуть бути істинними.

Щоб протистояти *whataboutism*, ви повинні зберігати спокій і не змінювати тему. Згодом вам доведеться безпосередньо виділити застосування опонентом тактики *whataboutism* і назвати її такою, якою вона є. Наприклад, ви можете сказати щось на кшталт: «Я розумію вашу точку зору, але *whataboutism* не є продуктивним способом вирішення проблеми. Давайте триматися теми та обговорювати її конструктивно».

Достатньо раціональний опонент прийме ваші занепокоєння та згодом повернеться до початкового питання. Але той, хто не зацікавлений у вирішенні конфлікту, продовжить застосовувати некоректну риторику задля власної вигоди. У такому разі ваша суперечка поступово безпечно вщухне, закінчившись нічим.

Список використаних джерел

1. Corbett, E. P. J. (1990). *Classical rhetoric for the modern student*. New York: Oxford University Press
2. Edward Lucas. *The Katyn Deniers*. *The Economist*. Взято другого квітня 2023 року з: <https://www.economist.com/news/2007/11/02/the-katyn-deniers#monday>
3. Benjamin Curtis. *Whataboutism: Behind the Deflecting Tactic in Arguments*. *Flaglerlive*. Взято другого квітня 2023 року з: <https://flaglerlive.com/176623/whataboutism-explained/#gsc.tab=0>
4. Walton, Douglas N. (2001). *Argumentation Schemes and Historical Origins of the Circumstantial Ad Hominem Argument*.